

VICTORIOSUL DRUM AL MĂRII REVOLUȚII

S

Înt 45 de ani de când „forța insurecției proletare a zdrobit pe exploatorii“ din fostul imperiu țarist. Pe ruinele lui se înalță azi, în neabătută și măreață dezvoltare, statul celor ce construiesc comunismul, Uniunea Republicilor Sovietice Socialiste. În istoria și prezența acestui stat și a constructorilor lui, omenirea vede concentrându-se și fructificându-se supremele valori ale secolului nostru, secol prin excelență revoluționar — în relațiile dintre oameni și popoare, în domeniile științei și tehnicii, ale moralei și faptei creatoare. Calitatea revoluționară a contemporaneității noastre nu poate fi gândită în afara partidului și poporului Marelui Octombrie.

De la Stahanov la Maresiev și apoi la primii cuceritori de azi ai spațiului cosmic, omul sovietic e identificat cu cele mai înalte virtuți spirituale, culturale, etice. Forța lui exemplară este, pretutindeni în lume, din ce în ce mai din plin verificată. Ceea ce este esențial pozitiv în acest om se revelează în înțelegerea necesității și sensului înnoirii sale, în victoria sa continuă asupra forțelor potrivnice. Căci omul nou nu e o creație spontană a revoluției, nici o trăsătură cristalizată o dată pentru totdeauna. Cum nici revoluția socialistă însăși nu e un simplu act istoric, care a început și s-a încheiat cu înlocuirea unei așezări sociale vechi, putrede, printr-una nouă, sănătoasă, ci un proces necurmat de înnoiri. („Nici o formă nu va fi definitivă, atâta timp cât nu va fi realizat comunismul deplin“ — îi învăța Lenin, un an după marea izbândă a lui Noiembrie șapte, pe activiștii de partid din Moscova.)

Acum 45 de ani — „a doua zi“ după zdrobirea exploatativilor, când poporul sovietic se afla în fața crucialei și covârșitoarei sarcini de a trece imediat la construcția socialistă — calitatea fermității eroice și a entuziasmului ostășesc al muncitorimii și al fărânimii era doar o primă treaptă a conștiinței noi, revoluționare.

Oamenii muncii moșteniseră de la moșieri și capitaliști mizerie, vlăguire fizică, incultură. Privim azi, de pe cele mai înaintate posturi ale culturii, la acele clipe încărcate de aprig tragism. În acele condiții, aparent de nerezolvat, Lenin idea că de un joc de păpuși, ca de o distracție de domnișoară de pension în ale socialismului, de vechii socialiști utopiști, care „își inchipuiau că socialismul poate

PJA 947/11

fi construit numai cu alți oameni... imaculată, perfect instruiți...". Înfațîșind imensele greutăți ce stăteau în fața Puterii Sovietice (pîndite cu rînjete de satisfacție, și dinafară și dinăuntru, de dușmanul prin excelență „cult”), Lenin avea tîria genială de a spune și de a hotări: „Nu sîntem utopiști ca să ne închipuim că opera de construire a Rusiei socialiste poate fi înfăptuită de nu știu ce oameni noi; noi folosim materialul pe care ni l-a lăsat moștenire vechea lume capitalistă”; „noi vrem să construim socialismul cu oameni pe care i-a format capitalismul, pe care i-a stricat, i-a pervertit, dar în schimb i-a călît pentru luptă... Noi trebuie să construim socialismul cu ajutorul acestei culturi“ (a capitalismului)... „alt material nu avem. Noi vrem să construim socialismul imediat, cu materialul pe care l-am moștenit peste noapte de la capitalism, să-l construim chiar acum, iar nu cu oameni care vor fi crescuți în sere...”

Cu aceeași tărie, Lenin nu obosea, în acele momente cînd socialismul începea a se construi, fără experiență, fără model, cu piedici și împotriviri dușmane, să denunțe, printre dușmanii cei mai vătămători ai eforturilor constructive, deprinderile, mentalitatea, orizonturile înguste lăsate moștenire de trecut, chiar omului prin alcătuirea lui cinstit, meritos, devotat cauzei comuniste. „Oblomovismul”, birocratismul, comoditatea, rutina cea mai mucegăită, tărăgăneala, neștiința de a lupta împotriva lor, cocoloșirea lor — iată o seamă de tare vechi, asupra cărora atenția lui Lenin s-a oprit repetat, cu nestînsă severitate, în clipele grelelor sarcini în care partidul și poporul sovietic se apropiiau de socialism, „nu ca de o icoană solemn zugrăvită”, ci practic. El observa și condamna toate acestea, în raport cu revoluționarismul teoretic — sincer și din plin exprimat de comuniști —, pe planul larg al relațiilor sociale, economice și politice.

A lupta împotriva lor cu eficacitate cerea așadar o pătrundere lucidă în cauzele care le-au determinat. Și Lenin arăta aceste cauze, vorbind despre caracterul contradictoriu al oricărei „revoluții cu adevărat mari”, care „se naște din contradicțiile dintre vechi, dintre ceea ce tinde la îmbunătățirea vechiului, și tendința cea mai abstractă spre nou, care trebuie să fie atît de nou, încît să nu conțină nici un grăunte din ceea ce a existat înainte”. Astfel de contradicții, arăta Lenin, vor persista cu atît mai multă vreme „cu cît această revoluție este mai vertiginosă”.

Nu putem să nu confruntăm învățătura leninistă despre relațiile dintre vechi și nou cu anii noștri, cînd tendința spre noul care „să nu conțină nici un grăunte din ceea ce a existat înainte” a prins să capete, în uriașă măsură, pe toate tîrîmurile de viață și de muncă, în Uniunea Sovietică și în țările lagărului socialist, forme concrete. Omul socialist s-a regăsit pe sine în relațiile sale de viață și de producție, golite de conținutul înapoiat al individualismului meschin, al eticii de junglă, al inculturii. Cultura, în înțelesul leninist al cuvîntului, a ajuns o stare a deprinderilor lui cotidiene; știința, așa cum o indica tot Lenin cîndva, un element component al vieții de toate zilele. Conștiința că ești om — că ai dreptul să te afirmi ca atare, deplin, cu capacitățile și aptitudinile tale, că în raport cu societatea nu mai apari ca victimă a ei, ci ca constructor și conducător al ei, că în relațiile cu lumea înconjurătoare te simți trăind într-un climat de întraajutorare frățească, de reciprocă stimulare — este unul din marile rezultate ale revoluției. El apare omului țărilor socialiste ca o realitate stimulatorie a vieții. Ca și nivelul lui de intelectualitate, crescîndă, mereu mai exigent răzbătătoare și mai larg cuprinzătoare, care tinde să anuleze vechile deosebiri umilitoare dintre munca fizică și munca spirituală, dintre execuția rutinieră și creație.

Metaforele devin realități. Chiar cele iscate de viziuni fantastice. „Mașina timpului” era în viziunea „fosforescentă” a lui Maiakovski o simplă metaforă. Ea era menită să exalte „mașina ritmului construcției socialiste”. Tot metaforă a fost și anul 1979 — anul cînd viața omului e proclamată „inviolabilă” și cînd „ploșnița normalis” e trecută, împreună cu parazitul social de tipul lui Prisipkin, în rîndul fiarelor (firește, vechi), vrednice de curiozitatea cercetătorilor științifici ai faunelor dispărute...

Conținutul realist al metaforei lui Maiakovski e evident. Ea e desigur surprinzătoare, înainte de toate, pentru precizia termenului. Căci „mașina timpului” mai are, în adevăr, de străbătut — în țara Marelui Octombrie — doar 17-18 ani-muncă revoluționară ca să ajungă în comunism. Urmașii de azi ai lui Ciudakov și Velosipetkin se află în plin zbor spre împlinirea înainte de termen a planului de 20 de ani, a sarcinilor trasate de Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., spre așezarea temeliiilor tehnico-materiale ale comunismului.

Civilizația comunistă este o necesitate istorică implacabilă. Nașterea și existența acestei civilizații înseamnă, dincolo de orice realizări pe multiplele planuri ale activității umane, eliberarea omului de trăsăturile ce-l înstrăinează de sine însuși și îi mutilează fața și structura spirituală.

Drumul spre civilizația comunistă nu este însă neted, scutit de greutate. A-l străbate cere o continuă și activă vigilență.

Cu tot ce e în el imund, trivial, primejdios, Prisipkin nu a fost mistuit, cum se credea, „complet în flăcările” incendiului, alimentat de „alcool și păienjeniș”, care a cuprins frizeria familiei Renaissance. El a rămas doar amorțit — congelat — în beciul frizeriei înecate sub apa înghețată a pompierilor. Moartea lui Prisipkin e așadar aparentă. El mai e așadar în măsură să se dezmoartească, să fie readus „la viață” și, cu „mimetismul lui monstruos”, cu „răsuflarea lui otrăvitoare”, să contamineze lumea. Substratul acesta al metaforei lui Maiakovski e, mai cu seamă în zilele noastre, vrednic de a fi relevat. El este deopotrivă o mare la luptă și vigilență împotriva vechiului — a prezenței și influenței lui concrete, a rămășițelor sau eventualelor lui recrudescențe — și o adâncă, dialectică, înțelegere a complexității luptei dintre vechi și nou, a dificultăților pe care omul e dator să le înfrunte și să le înfrângă în procesul înnoirii lui.

„Educarea omului nou este un proces complicat și îndelungat. Oamenii nu pot fi transplantați în mod mecanic, din împărăția capitalismului în împărăția comunismului... Rămășițele trecutului reprezintă o forță teribilă care apasă ca un coșmar mințile oamenilor. Ele sînt înrădăcinate în viața și conștiința a milioane de oameni, încă mult timp după ce au dispărut condițiile economice care le-au generat”, sublinia, acum un an, Nikita Hrușciov, la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S. Lupta aceasta subtilă — cu atît mai dificilă, mai complexă, cu cît se petrece cu deosebire în lumea conștiinței — nu poate duce la izbînda noului dacă se limitează la o simplă opoziție pasivă, la recunoașterea doar teoretică a superiorității ideilor (ideologiei) noi, socialiste, față de ideile (ideologia) vechi, capitaliste. „În prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrîurilor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărîmul principal al luptei de clasă, al luptei între vechi și nou”, ne spune tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej. Ea presupune, în bună parte, și conștiința caracterului contradictoriu al propriei noastre construcții spirituale, și deci necesitatea de a ști să realizăm ceea ce Lenin numea „dedublarea unicului în contrarii care se exclud reciproc” (dedublare care „ne dă cheia distrugerii vechiului și apariției noului”).

„Revoluția n-a sunat încă demobilizarea...” Este o replică a lui Platonov, eroul-marinar din Oceanul, de tulburătoare ecouri, al lui Al. Stein. Ea mi se pare că dă sens nu numai lucrării dramatice, ci că mărturisese, deschis și lapidar, o realitate a contemporaneității noastre, în plină desfășurare revoluționară a forțelor umane din toată lumea, deșteptate la elanul cunoașterii, al rușerii lanțurilor necesității, al pătrunderii în imperiul libertății. Marele Octombrie străjuiește iureșul acesta năvalnic spre înnoire.

Revoluția n-a sunat încă demobilizarea. Lupta cu vechiul continuă. În toate domeniile. Raportul de forțe este astăzi, pe planul economic, al științei și al politicii mondiale, în favoarea socialismului. Ceea ce nu micșorează cu nimic intensitatea luptei. Ceea ce se sporește complexitatea ei.

Pentru mînuitorul uneltelor artistice ale ideologiei — și îndeosebi pentru omul și scriitorul de teatru — a fi în primele rînduri ale bătăliei pentru victoria noului rămîne supremul său titlu de onoare.